

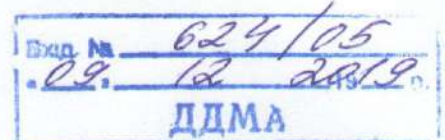
До спеціалізованої вченої ради Д 12.105.03  
у Донбаській державній машинобудівній академії  
Міністерства освіти і науки України

**ВІДГУК**  
**офіційного опонента на дисертацію**  
**ГУРЖИЙ Тамари Олексіївни**  
**«УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ**  
**ЩОДО ФІНАНСІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ»**  
**на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук**  
**за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит**

**Актуальність роботи та її зв'язок з науковою тематикою**

Відсутність у вітчизняній практиці державного регулювання фінансової сфери дієвих інструментів та методів впливу на формування, розподіл та ефективне використання фінансів домогосподарств для забезпечення економічного зростання країни обумовлюють підвищення уваги до даного питання. При цьому одним з основних аспектів державної політики щодо фінансів господарств є структура та якісні характеристики наявних зв'язків домогосподарств з окремими інституційними секторами національної економіки. Дослідження фінансових відносин між різними секторами економіки дозволяють виділити в якості спільного елемента саме фінанси домогосподарств, тому що вони є передумовою створення, розподілу та використання наявних грошових доходів. Досвід багатьох країн свідчить про доречність використання методів та інструментів державного впливу на фінанси домогосподарств з метою не тільки подолання нерівності в доходах громадян, а й для стимулювання інвестиційних надходжень в економіку країни та ефективного використання наявного фінансового потенціалу вітчизняних домогосподарств через інструменти фінансового ринку. Політична й економічна нестабільність обумовлює відсутність довіри населення урядовим програмам, тому формуються умови для «консервування» значної частки потенційних фінансових ресурсів у формі заощаджень, здебільшого в іноземній валюті. Тому питання з удосконалення державної політики щодо фінансів домогосподарств, які є предметом наукових пошуків Гуржий Тамари Олексіївни є досить актуальними та своєчасними.

Актуальність та своєчасність проведеного дослідження підтверджується його виконанням в межах науково-дослідної роботи Дніпровського державного технічного університету МОН України. Зокрема при виконанні теми «Пріоритети оновлення фінансової політики держави» (номер державної реєстрації 0118U006883) автором досліджено та обґрунтовано підходи регуляторної політики щодо фінансів домогосподарств; а в межах теми «Теоретичні та методологічні засади управління ресурсами домогосподарств» (номер державної реєстрації 0119U000254) автором розвинуто методичні підходи до оцінки впливу макроекономічних показників на обсяги та структуру депозитів вітчизняних домогосподарств. Таким чином, отримані автором наукові результати є важливими та значимими для ефективного соціально-економічного розвитку країни.



### **Основні наукові результати, які одержано автором, та їх новизна**

Представлені в дисертації Гуржій Тамари Олексіївни теоретичні, науково-методичні та практичні рекомендації, висновки та пропозиції є результатом авторського підходу до вирішення актуального науково-практичного завдання щодо обґрунтування теоретичних положень і науково-прикладних рекомендацій з удосконалення державної політики щодо фінансів домогосподарств за умов соціальної, політичної та економічної нестабільності. Всебічне вивчення проблеми при розв'язанні поставлених в роботі завдань дозволила автору досягнути окресленої мети та отримати низку науково-обґрунтованих результатів, що характеризуються науковою новизною. До найбільш значущих положень, отриманих автором в процесі вирішення завдань наукового дослідження, варто віднести:

удосконалено підхід до дослідження фінансів домогосподарств на основі визначення їх відносин із інституційними секторами економіки (с. 35) на основі виявлення сутності фінансів домогосподарств (с. 25-30), визначення місця домогосподарств в національній фінансовій архітектурі (рис. 1.1, с. 33-38) та виявлення протиріч між сферами та ланками фінансової системи в процесі формування, розподілу та використання фінансів домогосподарств;

отримало подальший розвиток трактування змісту поняття «фінансові ресурси домогосподарств» (с. 42) під яким автором пропонується розуміти «кінцеві фінансові результати відносин домогосподарства з іншими інституційними секторами економіки». Запропоноване визначення встановлене на основі проведеного у пп.1.1 визначення сутності фінансів домогосподарств та дослідження трактування категорії «фінансові ресурси домогосподарств» (табл. 1.1, с. 41-42). Використання інституціонального підходу дозволило автору запропонувати методи, інструменти та важелі впливу на формування фінансових ресурсів домогосподарств в залежності від сектору де вони формуються (табл. 1.2, с. 44-48);

розвинуто систему елементів механізму регуляторної політики держави стосовно фінансів домогосподарств (рис. 1.5, с. 66) на основі аналізу законодавства з питань державного регулювання доходів та витрат домогосподарств (с. 52-63) й визначення факторів впливу на ресурси домогосподарств (рис. 1.4, с. 64). Запропоновані напрями удосконалення державного регулювання фінансових відносин домогосподарств (с. 67-73) сприяють підвищенню фінансового забезпечення домогосподарств та формуванню їх фінансового потенціалу;

автором удосконалено методичний підхід до аналізу та оцінки фінансів домогосподарств з позиції відносин з інституційними секторами економіки (рис. 2.2, с. 106) що сприятиме своєчасному виявленню диспропорцій у відносинах домогосподарств з інституційними секторами національної

економіки, основою для якого став проведений всебічний аналіз формування (с. 78-89), розподілу та використання (с. 89-105) фінансових ресурсів домогосподарств України. Використання запропонованого підходу (с. 107-122) дозволило обґрунтувати необхідність подальшого вдосконалення державної політики щодо фінансів домогосподарств, зокрема при взаємодії домогосподарств з нефінансовими корпораціями та сектором державного управління (с. 123-145);

в роботі удосконалено науковий підхід до політики у сфері фінансових відносин домогосподарств із фінансовими корпораціями (рис. 3.2, с. 150) для підвищення довіри домогосподарств до національних фінансових інститутів (с. 151-166) шляхом розширення форм та умов кредитування домогосподарств й розширення форм, умов та джерел формування пасивних доходів домогосподарств (рис. 3.3, с. 167);

запропоновано удосконалення наукового підходу до комплексної політики у сфері фінансових відносин домогосподарств з нефінансовими корпораціями та державним сектором. Аналіз розподілу доходів домогосподарств (с. 169-182) дозволив виявити істотну асиметрію у рівні доходів населення країн світу. Подолання нерівності за доходами та бідності пропонується здійснити за рахунок використання системи податкового регулювання сектору домогосподарств (рис. 3.7, с. 186), основою якої є впровадження прогресивної шкали оподаткування що базується на застосуванні децильної системи розподілу домогосподарств (с. 180-183);

одержали подальший розвиток положення державної політики щодо фінансів домогосподарств в Україні (рис. 3.11, с. 197), основою яких є інституціональний підхід до фінансових ресурсів домогосподарств. Організаційно-методичний рівень розроблених положень передбачає реалізацію конкретних механізмів регулювання фінансових відносин домогосподарств з фінансовими та нефінансовими корпораціями, сектором державного управління та іншими домогосподарствами (с. 199-209, рис. 3.13, 3.14, 3.15).

### **Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність**

Отримані автором наукові положення, висновки та рекомендації є досить аргументованими й обґрунтованими, про що свідчить використаний в роботі методологічний апарат. Автором дуже коректно визначена мета дослідження, окреслена його предметна область, сформульовані завдання, розв'язання яких дозволило отримати результати наукового та практичного характеру. Позитивної оцінки заслуговує логічна послідовність викладення основних результатів дослідження.

Достовірність отриманих результатів забезпечується використанням в роботі широкого кола загальнонаукових та спеціальних методів пізнання, положень теорії фінансів, маржиналістської теорії граничної корисності, аспектів фінансової та податкової політик щодо домогосподарств тощо. Розвиток теоретичних положень державної політики щодо фінансів домогосподарств та розробку практичних рекомендацій здійснено автором на підставі опрацювання значного обсягу літературних джерел, зокрема праць вітчизняних та зарубіжних науковців та практиків з питань фінансів домогосподарств, податкової та фінансової політик держави, чинників соціально-економічного розвитку тощо; вітчизняного та міжнародного законодавства; аналізу статистичних даних Державної служби статистики України, Національного банку України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринку фінансових послуг та власних аналітичних розрахунків автора. Про комплексність та всебічну обґрунтованість отриманих автором результатів свідчить аналіз та систематизація 185 літературних джерел.

Вірогідність отриманих автором результатів наукового дослідження підтверджується апробацією наукових конференціях різних рівнів та їх позитивною оцінкою, впровадженням розроблених рекомендацій у практичну діяльність органів місцевого самоврядування, фінансових установ, промислових підприємств.

### **Практичне значення отриманих результатів дослідження**

Практичне значення проведеного Гуржий Т.О. дослідження полягає в розробці рекомендацій щодо інструментів державного регулювання та управління фінансів домогосподарств в процесі формування та реалізації перспективних напрямів соціально-економічного розвитку країни.

Про практичну спрямованість отриманих автором результатів наукового дослідження свідчить також впровадження окремих рекомендацій в діяльність органів державної влади, фінансових установ та промислових підприємств. Зокрема Департаментом економічного розвитку Кам'янської міської ради використовується запропонований автором підхід щодо вдосконалення адміністрування податків (довідка від 15.03.2019 № 287), а Департаментом фінансів Кам'янської міської ради застосовуються методичні підходи щодо оцінки податкового навантаження різних типів домогосподарств (довідка від 05.04.2019 № 317). Окремі результати наукової роботи знайшли використання в діяльності комерційних банків при розробці заходів щодо залучення депозитів, фінансовому плануванні та прогнозуванні (довідка АТ «ОТП Банк» від 20.03.2019 № 515/11/185; довідка КБ «ПУМБ» від 24.03.2019 № DZ1 – 50/4/55). Певні методичні рекомендації можуть бути використані при плануванні заходів з оплати праці найманих працівників та впровадження окремих видів

страхування співробітників у діяльності промислових підприємств (довідка ТОВ «Імпульс-Монтаж» від 05.03.2019 № 0503/19-1).

Теоретичні напрацювання автора використовуються в якості методичного забезпечення навчальних дисциплін «Фінанси», «Страхові послуги», «Банківські операції», «Гроші та кредит» Дніпровського державного технічного університету (акт впровадження від 12.02.2019 № 60дн-13).

### **Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих автором працях**

Отримані автором результати, що характеризуються науковою новизною та виносяться на захист, достатньо повно висвітлені в наукових публікаціях. За результатами дослідження опубліковано 10 наукових праць загальним обсягом 3,69 ум.-друк. арк., з яких особисто дисертанту належить 2,74 ум.-друк. арк. П'ять робіт опубліковано у наукових фахових виданнях, у тому числі дві публікації у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, чотири тез доповідей за матеріалами конференцій. У спільно опублікованих роботах, внесок Гуржий Т.О. стосується безпосередньо теми наукового дослідження та містить елементи наукової новизни.

Таким чином, отримані автором результати та висновки проведеного наукового дослідження у повній мірі відображені в наукових публікаціях та пройшли апробацію за результатами обговорення на наукових конференціях різного рівня.

### **Стиль та мова викладення результатів дослідження**

Наукове дослідження «Удосконалення державної політики щодо фінансів домогосподарств» характеризується логічністю та послідовністю викладення матеріалів. Роботі притаманні науковий стиль, лаконічність у формулюванні висновків та рекомендацій. Особливістю усіх розділів та підрозділів наукової роботи є наявність логічного зв'язку і наступності узагальнень й висновків. Отримані автором нові наукові результати, висновки та пропозиції достатньо повно обґрунтовані і аргументовані.

### **Дискусійні положення дисертації та зауваження**

Позитивно оцінюючи проведене Гуржий Т.О. наукове дослідження з розв'язання науково-прикладного завдання з підвищення результативності державної політики щодо фінансів домогосподарств, слід відзначити наявність певних положень дискусійного характеру, а саме:

1. Потребують додаткового уточнення визначення методів, важелів та інструментів державного впливу на основні види фінансових ресурсів домогосподарств у табл. 1.2 (с. 44-46 «Класифікація фінансових ресурсів домогосподарств за ознакою джерел походження, інструментів формування та важелів регуляторної політики держави за секторами національної фінансової

системи)), зокрема чому до однакових категорій ресурсів застосовуються різні важелі, інструменти та методи впливу.

2. При дослідженні чинників впливу на загальний рівень витрат домогосподарств (с. 63-65, рис. 1.4) доречно було б зазначити напрям дії внутрішніх та зовнішніх факторів: стимулюючий, стримуючий чи нейтральний; а також можливість нейтралізації (стимулювання) дії певного чинника зі сторони домогосподарства.

3. У підрозділах 2.1 та 2.2. проведено аналіз формування, розподілення та використання фінансових ресурсів домогосподарств України за різними часовими періодами (напр. у табл. 2.1 аналіз за 2008-2017 рр., у табл. 2.3 2013-2017 рр., табл. 2.4 2005-2018 рр.), що ускладнює співставлення аналітичної інформації й коректність встановлених на її основі закономірностей.

4. Додаткового пояснення потребує висновок автора про незначну частку податків в структурі витрат домогосподарств (с. 104 «Сплачені податки взагалі складають менше 1% до загальних витрат»), адже в представленій на с. 90 табл. 2.7 частка податкових платежів у структурі витрат населення у 2018 р. складає 5,14 %, а у аналітичних розрахунках автора (с. 133) податкове навантаження на домогосподарство складає 41,5 %.

5. Не до кінця обґрунтованим є підхід автора до визначення переліку макроекономічних показників та показників якості життя, які було використано для оцінки наведених залежностей між показниками якості життя та основними макроекономічними показниками та обсягами наданих кредитів домогосподарствам та депозитів домогосподарств, представлених у підрозділі 2.3 (табл. 2.15, 2.19) та різний склад запропонованих переліків.

6. Наведені у підрозділі 3.2 схематичні представлення системи оподаткування домогосподарств України на рис. 3.9 (с. 188) та рис. 3.10 (с. 189) мають однакову назву але різне змістове наповнення, що потребує додаткового уточнення.

7. При обґрунтуванні необхідності реформування діючої в Україні системи оподаткування доходів домогосподарств, автором представлені фіскальні інструменти лише трьох розвинутих країни, що використовують прогресивні системи оподаткування, залишаючи поза увагою позитивні приклади застосування й інших інструментів фіскальної політики в не менш розвинутих країнах (Велика Британія, Швеція, Канада).

Проте, зазначені зауваження і недоліки не носять принципового характеру і не зменшують загального позитивного враження від представленого наукового дослідження.

**Загальна оцінка дисертаційної роботи  
та її відповідність встановленим вимогам.**

Дисертація ГУРЖИЙ Тамари Олексіївни «Удосконалення державної політики щодо фінансів домогосподарств» є комплексним завершеним науковим дослідженням, в якому представлено авторський підхід до вирішення важливого наукового та практичного завдання з підвищення результативності державної політики щодо найбільш ефективного використання фінансів домогосподарств для забезпечення соціально-економічного розвитку країни.

Кваліфікаційна праця є результатом наукових пошуків автора, що характеризуються достатнім ступенем наукової новизни та практичної значущості. Отримані автором висновки, розроблені пропозиції та рекомендації є достатньо аргументованими й обґрунтованими. Опубліковані наукові праці та автореферат відображають основні положення дисертації, що виносяться на захист.

Дисертація «Удосконалення державної політики щодо фінансів домогосподарств» є цілісним логічним науковим дослідженням, яке за формальними та якісними ознаками, рівнем наукової новизни отриманих теоретичних результатів та практичною значущістю рекомендацій відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013р. № 567 (зі змінами та доповненнями затвердженими Постановами № 656 від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор – ГУРЖИЙ Тамара Олексіївна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

**Офіційний опонент**

доцент кафедри управління і  
фінансово-економічної безпеки  
ДВНЗ «Донецький національний  
технічний університет» МОН України  
(м. Покровськ),  
к.е.н., доцент

А. С. Марина

Підпис доцента кафедри УФЕБ к.е.н., доцента Мариної А. С. засвідчую.

Проректор з наукової роботи  
ДВНЗ «ДонНТУ»,  
д.т.н., професор



С.В. Подкопаєв